

(Engleska) razlaže provedbu koncepcije autentičnosti na dva međunarodna festivala folklornog plesa u Welsu i na sjeveroistoku Engleske. Lynn Maners (SAD) razmatra utjecaj političke ideologije na predstavljanje folkloru u bivšoj Jugoslaviji i današnjoj Bosni i Hercegovini, dok Grazyna Dabrowska (Poljska) brojnim poljskim primjerima predstavlja smjernice od teorije do prakse u folklornom plesu. Na primjeru plesne tradicije otoka Amami, Norio Inagaki (Japan) analizira ritualne kontekste (životne, godišnje i radne cikluse) te neritualne ceremonije i preobrazbe za pozornicu, a László Felföldi (Mađarska) uspoređuje koncepciju folkloru i autentičnosti u različitim društvenim kontekstima.

Treći dio zbornika nosi naslov *Ispovjedi, ideje, podaci* i sadrži četiri teksta. Na primjerima iz osobnog iskustva plesačice, Helene Eriksen (Njemačka) pokušava odgovoriti na pitanje tko je autentičan u globalnom društvu. Kálmán Dreisziger (Mađarska) predstavlja rad i izvodilačke aktivnosti dvadeset šest mađarskih folklornih skupina u Kanadi, dok Éva Héra (Mađarska) razmatra povezanost tradicijskog folkloru i mađarskog pokreta obnove. Zbornik završava kratkim prilogom Jánosa Szásza, kojemu, na žalost, jedna od sveukupno dvije stranice nije otisnuta.

Pitanje autentičnosti je upravo temeljno pitanje u procesima obnove tradicijske kulture. Ovaj zbornik radova stručnjaka koji su na različite načine sagledali problem autentičnosti i pokušali mu odrediti značenje vrlo je vrijedan doprinos za sva buduća istraživanja, ali i same projekte obnavljanja tradicijske kulture.

Iva NIEMČIĆ

Zbornik radova *Djeca i antropologija: perspektive za 21. stoljeće* u uredništvu Helen B. Schwartzman inspiran je skupom "Djeca i antropologija", održanom u sklopu 14. Međunarodnog kongresa antropoloških i etnoloških znanosti u Williamsburgu (Virginia, SAD) 1998. godine. Polazeći od teze da antropolozi u

prošlosti nisu sustavno prilazili istraživanju djece kao skupine, sudionici skupa odlučili su razjasniti uzroke zapostavljanja takvog istraživanja, odnosno ispitati pojedine trendove koji se u antropologiji ipak javljaju i dotiču istraživanja djece i djetinjstva.

Kao što urednica naglašava u uvodu, autori radova u zborniku predstavljaju sve grane antropologije, uključujući arheologiju, biološku i kulturnu antropologiju, lingvističku antropologiju te primijenjenu antropologiju. Podudaranje interesa znanstvenika iz raznih područja te znanosti, upućuje na važnost razvoja antropologije djece kao zasebne grane koja se može baviti pojedincima i skupinama unutar višestrukih, slojevitih okvira obitelji, škole, susjedstva ili skupina vršnjaka, odnosno regija, država i globalnog konteksta. Prepoznajući da djeca žive, rade i da se igraju u višestrukim svjetovima koji su istodobno globalni i lokalni, autori su istražili teme djece i rada, politike i identiteta, jezika i tehnologije medija, pri čemu su se koristili različitim istraživačkim metodama na raznolikim kulturnim prostorima.

Mnogi problemi koje su autori u radovima istakli tiču se zapadnjačkih etnopsiholoških pretpostavki o nizu pitanja koja uključuju prirodu osobe i bića, procese rasta i razvoja, te uloge i utjecaj određenih pojedinaca u procesima socijalizacije. Jedna od najuočljivijih podudarnosti u gotovo svim radovima propitivanje je univerzalnih, zapadnjačkih konstrukcija djece kao skupine i preispitivanje širih, općenitih okvira koje istraživači nerijetko uzimaju zdravo za gotovo. Tako u trećem poglavlju ("Tjelesna cijena rađanja: zapadnjačka znanost kroz prizmu Zapadne Afrike") autorica Caroline Bledsoe hrabro zagovara tezu da smo (pomoću širokog povijesnog, kulturnog i znanstvenog repertoara)

Children and Anthropology, Perspectives for the 21st Century, ed. Helen B. Schwartzman, Bergin & Garvey, Westport, Connecticut 2001., 211 str.

konstruirali određeni broj modela životnih ciklusa koji se uglavnom temelji na linearnom promatranju vremena i tako neprirodan proces rađanja učinili prirodnim.

U prvom poglavlju ("Djeca i antropologija: stoljeće istraživanja") urednica Helen Schwartzman ispituje u kojoj se mjeri djeca kao tema javljaju na stranicama časopisa *American Anthropologist* u razdoblju između 1898. i 1998., sugerirajući da je pristup djeci koji se u časopisu može uočiti određen s nekoliko kulturnih pretpostavki o važnosti pojedinih socijalizacijskih konteksta i "agenata" (većinom roditelja, odnosno majki) te pretpostavku da se razvojne promjene odvijaju linealno i progresivno.

U drugom poglavlju ("Arheološki pristupi istraživanju djece prethistorijskog doba: prošli trendovi i buduće smjernice") autorica Blythe Roveland pokazuje kako su neke od navedenih pretpostavki utjecale na arheološka istraživanja. Ilustrirajući svoj rad primjerima članaka i izvještaja objavljenima u časopisu *American Antiquity* (1935.-1999.), autorica pokazuje da je istraživanje djece prethistorijskog doba bilo nedovoljno prikazivano i problematizirano tijekom sedam desetljeća izdavanja časopisa, ali također ističe da arheolozi u posljednje vrijeme pokazuju zanimanje za "arheologiju djece", odnosno da počinju kritički istraživati ulogu djece u prethistoriji, što je iznimno važno jer se danas pokazuje da su djeca u prethistorijskim društvima činila više od polovice ukupne populacije.

Četvrto poglavlje autorice Catherine Panter-Brick ("Djeca ulice i njihovi vršnjaci: perspektive o problemu beskućnika, siromaštva i zdravlja") prikazuje kako zapadnjačko poimanje "pravog" djetinjstva utječe na istraživanja i opise djece ulice. Autorica upućuje i na novija istraživanja koja svjedoče o aktivnosti i otpornosti djece koja se nalaze na ulici, nasuprot pasivnosti i ranjivosti koja im se dosad nerijetko pripisivala.

Važnost odmicanja od razvojnih modela koji u središte pozornosti stavljaju djecu kao buduće odrasle, tema je kojom se bavi nekoliko radova u ovome zborniku. Tako Joachim Theis u petom poglavlju ("Istraživanje sa sudjelovanjem djece u Vijetnamu") pokazuje kako univerzalizacija modela djetinjstva utječe na socijalni rad, posebno u zemljama u razvoju, pa se zato djecu smatra slabim i ranjivim "nedovršenim odraslima" bez prava aktivnog sudjelovanja u stvaranju i organiziranju vlastitog okoliša, donošenju odluka, predstavljanju vlastitih stavova, interesa, sposobnosti i mogućnosti. Možda je najzanimljivija u radu autorova rasprava o aktivnom sudjelovanju djece u istraživanjima — autor opisuje rad sa skupinom od dvadesetero djece koja žive na ulici u Vijetnamu, gdje su djeca bila ne samo kazivači već i aktivni sudionici u istraživanju.

Šesto poglavlje skupine autora (Smith, Forrest, Goldman, Emmison: "Gole (i)realnosti: medijska tehnologija i razlika između lažnog i stvarnog u lutkarskoj televizijskoj emisiji") prikazuje kako TV medij (promotren iz perspektive djeteta) može igrati važnu ulogu, iako je ona općenito neprepoznata u procesu dječjeg razumijevanja tuđih "mentalnih stanja."

Sudionici skupa temeljili su svoja istraživanja na djeci, što ne znači da smatraju da se sve što je vrijedno proučavanja može proučavati (i) iz perspektive djeteta. Naprotiv, perspektiva djeteta u radovima je stavljena u širi (inače nerijetko zanemaren) kontekst političke ekonomije i globalizacije. Tako, primjerice, Gerald Lombardi u osmom poglavlju ("Mladi i stvaranje kulturnog značenja: tri primjera iz svijeta kompjutera u Brazilu") proučava kako se skupina mladih Brazilaca u Sao Paulu kreće i ponaša u svijetu kompjutera, ispitujući "višestruke kulturne sfere u kojima mladi ljudi djeluju".

Kako djeca doživljavaju i interpretiraju vlastiti i tuđi identitet u političkom kontekstu predstavljeno je u devetom poglavlju zbornika u tekstu Spyrosa Spyroua ("Oni na drugoj strani: etnički identitet i imaginacija u životima djece ciparskih Grka"), dok Jane Helleiner u desetom poglavlju ("Konstrukcija rasno obilježenih djetinjstva u kanadskom političkom

diskursu") istražuje konstrukciju rasom opterećenog djetinjstva u parlamentarnim raspravama u razdoblju između dvaju ratova (1919.-1939.) u Kanadi.

Odmičući se od danas već pomalo tradicionalnih (iako općenito govoreći još uvijek nedovoljno iscrpnih) promišljanja dječje perspektive i tema djetinjstva i obitelji ili djetinjstva i obrazovanja, autori zbornika kreirali su širok teorijski okvir za analizu i interpretaciju situacije u kojoj se nalaze djeca i mladi u 21. stoljeću, a koji, između ostalog, uključuje biološko-kulturološku, demografsku, sociolingvističku, feminističku te političko-ekonomsku perspektivu. Istaknimo stoga, kao zaključak, dvije osnovne, isprepletene pretpostavke koje su obilježile svako od njihovih pojedinačnih istraživanja: antropolozi mogu i moraju pridonijeti oživljavanju istraživanja djece i djetinjstva jer je ono izvor važnih tema na kojima može počivati buduća inovativnija antropologija.

Ivana POLONIJO

Zbornik *Childhood in Europe* [Djetinjstvo u Europi] — petnaesti svezak biblioteke *Rethinking Childhood* [Promišljanja djetinjstva], koju od 1998. godine uređuju Joe L. Kincheloe i Janice A. Jipson — ističe se u zagnužnoj produkciji knjiga o djetinjstvu svojom zemljopisnom ukotvljenošću. Europa je sjecište svih trinaest tekstova ovog zbornika koje urednici u uvodniku smještaju u disciplinarno okrilje od 1980-ih godina institucionalno prepoznatljive sociologije djetinjstva.

Izbor tekstova uvijek je neodvojiv od uključenja i isključenja koja bi, daleko od zahtjeva da zadovolje sve ukuse i kriterije, čini mi se, ipak trebala biti sukladna s uredničkim odredbama tekstova zbornika. Stoga mi valja istaknuti da će odredbe kojima urednik biblioteke Joe L. Kincheloe, kao i urednici zbornika Manuela du Bois-Reymond, Heinz Sünker i Heinz-Hermann Krüger opisuju tekstove zbornika *Childhood in Europe* — — možda i ugodno — iznevjeriti čitateljska očekivanja. Primjerice, iznevjeren će biti zaključak Kincheloeova uvodnika u kojem stoji da urednici i autori zbornika *Childhood in Europe* potvrđuju kako *različiti društveno-kulturni, gospodarski i politički čimbenici podrivaju linearan proces koji ljudska bića pokreće od jasno definiranog-djetinjstva do jasno-definirane zrelosti*. Ta je teza u žarištu teksta Heinza Hengsta ("Rethinking the Liquidation of Childhood" [Promišljanje likvidacije djetinjstva]) o eroziji različitosti generacijskih iskustava, ali ne i ostalih tekstova okupljenih u zborniku. Oni se djetinjstvom zanimaju bez popudbine da je nekoć postojalo "zlatno doba" *jasno-definiranog djetinjstva*.

S druge strane, iako su urednici tekstove objavljene u *Childhood in Europe* smjestili u Europu *nakon sloma političkih sistema*, nekoliko članaka ovog zbornika ne može se podvesti pod tu vremensko-prostornu odrednicu. Jedan od njih je i članak Johna Hood-Williamsa ("Power Relations in Children's Lives" [Odnosi moći u životima djece]), u kojemu autor kao primjere mehanizama *dobnog patrijarhata* navodi uglavnom one prakse koje su prethodile devedesetim godinama. Čitatelj će se o diskontinuitet okrnuti i u članku Angela Saporitija ("A Methodology for Making Children Count" [Metodologija kojom se djeca uzimaju u obzir]) uglavnom napisanom na početku 1990-ih. Saporiti, naime, iznosi kritiku *dosadašnjih* socioloških istraživanja djetinjstva na temelju koje predlaže smjernice *buduće* sociografije djetinjstva, apostrofirajući pritom kao *dosadašnje* isključivo one tekstove napisane i objavljene do devedesetih.

Childhood in Europe, Approaches — Trends — Findings, ed. Manuela du Bois-Reymond, Heinz Sünker, Heinz-Hermann Krüger, Peter Lang Bern - New York 2000., 327 str. (Rethinking childhood; vol. 15)